

10
8-9

ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ

ԿՐՕՆԱԿԱՆ, ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ, ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՀԱՏՈՐ ԽԶ.

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ, ՄԱՐՏ 11, 1893

ԹԻԻ 10

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

	ԵՐԷՄ
Ձեռքդ ինչ որ Գտնե Ընելու	73
Անպատմելի Վիշտ	73
Ուղեւորութիւն ի Հիւսիսային Իտալիա	73
Մէրի Լայրն	74
Հռոմայ Ստորերկրեայ Դամբարանք	76
Այլապէս	76
Թղթակցութիւնք	
Մանկալ (Ոտանաւոր)	77
Երջանկութեան Աշխարհը	77
Ամուսնութեան Հասակն ի Մուշ	77
«Աւետարեմ» ի Կրօնական Յօդուածները	78
Կայէն	78
Հանգէս Գաղափարական	79
Դրամական	80

ԱՒԵՏԱՐԵՐ ՇԱԲԱԹԱԹԵՐԹ. Կը հրատարակուի ամէն շաբաթ օր:

Տարեկան գինն է ամէն տեղւոյ համար կանխիկ 1 1/2 մեծիտիյէ, վեցամսեայն՝ 3/4 մեծիտիյէ: Թղթատարի ծախսքը խմբագրութեան վրայ է: Մեկ թերթի գինն է 30 փարս, խմբագրութեան, բաժանորդագրութեան եւ բոլորատարութեան պատկանեալ ամէն գրութիւնք պարտին ուղղուիլ առ Մ. Ս. Պարնըմ, Ամերիգան Խան, Կ. պոլիս:

Ամերիկայի Միտիոնտայ Ընկերութեան Կողմանէ
Ճ. Ք. ԿՐԻՆ, ՍԵՏՈՆԱՏԵՐ
Հ. Ս. ՊԱՐՆԵՐՄ, ՏԵՏՈՆԵՐ-ԽՈՐԱԳԻՐ

ՁԵՌՔԻ ԻՆՉ ՈՐ ԳՏՆԵ ԸՆՆԵԼՈՒ

«Սամեգար, ձեռքդ ինչ կայ» «Եղնելու խթան մը միայն» «Գործածէ զայն Աստուծոյ համար» Սամեգար մտիկ ըրաւ, և փղշտացիք յաղթուեցան:

«Դաւիթ, դուն ինչ ունիս» «Լոկ պարստտիկ մը ոչխարները դայլերէ պահպանելու համար» «Հետդ բանակը տար զայդ» Դաւիթ մտիկ ըրաւ, և անով սպաննեց զԳողիաթ:

«Պատանի, ինչ ունիս ծախու» «Քաւնի մը դարեղէն հացեր միայն և ձուկ» «Չանոնք Տէրոջը տար» Պատանին մտիկ ըրաւ, և հաղարաւոր մարդիկ կերակուրուեցան:

«Ուլ կին, ամիդ մէջ ինչ ունիս» «Միայն երկու լումա» «Գանձանակը ձգէ զանոնք» Կինը մտիկ ըրաւ, և երկու լումային գանձանակին մէջ յառաջ բերած հնչիւնը մինչև յայսօր նշանակ է ճշմարիտ անձնութեան եղանակին:

«Լացող կին, հանդերձիդ ծալքին

մէջ ինչ կայ» «Աղաբաղրէ շիշ մը իւղ միայն» «Վրաս թափէ զայն և զիս օծէ» Կինը մտիկ ըրաւ, և այն իւղին անուշահոտութիւնը յայսօր Եկեղեցւոյ մէջ կը մնայ հրեշտակի մը շունչին նման:

«Այժմեմիկ, ձեռքդ ինչ կայ» «Ասեղ մը միայն» «Աղքատներուն համար հանդերձ կարէ» Այժմեմիկ մտիկ ըրաւ, և ինչ կը տեսնենք. ամբողջ աշխարհի բարեսիրական դործոց մայրն եղած է նա:

«Ընթերցող, ձեռքդ ինչ կայ» «Այս կամ այն հասարակ միջոցը միայն» «Ուրեմն Աստուծոյ և մարդոց համար դործածէ զայն, որպէս թէ բարի դործ գործելու միակ միջոցը ըլլար» Կեանաց յայտնի դաղտնիքներէն մին չէ այս:

ԱՆՊԱՏՄԵԼԻ ՎԻՇՏ

Տասնեւթեմ տարեկան աղջկան մը մարմինը պարունակող դադաղ մը վերջերս մեծ տան մը դուռնէն դուրս հանուելով դերեղման կը փոխադրուէր: Ճամբան կարճ էր, և յուզարկաւորները որ լեցուցած էին ընդարձակ տունը — յորում երկու հոգի կը մնային այժմ, վասն զի մեռնողը իւր ծնողաց միակ դուստրն էր — դանդաղ քայլերով և տխուր գէմքով կը հետեւին սգաւոր աղգականները տանող կառքերուն: Երբ թափօրը դերեղմանատան դրան քով եկաւ, վեց երիտասարդներ դադաղը վերցուցին և շատ յարգանքով զինն բաց դերեղմանին քով:

Աշխարհի ամենէն տխուր յուզարկաւորութիւններէն մին էր այս: Մեռնողը շատ զուարթ աղջիկ մ'էր, և որչափ զուարթ նոյնչափ ալ փայլուն էր: Չորս օր միայն հիւանդ պառկեցաւ: Հիւանդանայէն անմիջապէս ետքը սկսելով մինչև մեռնելէն քանի մը ժամ առաջ կը զառանցէր, և այնուհետև անդադայ վիճակի մէջ ինկաւ: Գերեզմանին վրայ երգը, աղօթքը, մինչև իսկ վերջին օրհնութիւնը տխուր էին, մութ գիշերուն մէջ ծովուն վրայ փչող հովիւ:

Բոլոր ձայնն նման: Բաղմութիւնը լուռ կեցած էր մինչ դերեղմանը քիչ քիչ կը լեցուէր, և ապա սկսաւ ցրուիլ:

Յանկարծ թաց հողին մէջ թաղուած աղջկան վարժուհին սաստիկ լաց մը փրցուց: Հովիւը տեսաւ վարժուհին կակիծը և անմիջապէս անոր տունը դնաց միտիթարելու համար դնա: «Ինչո՞ւ համար», հարցուց, «այսչափ արտակարգ կակիծ ցուցուցիր» «Սիսա մը առաջ», պատասխանեց վարժուհին, «դրդում մը ունեցայ այս աղջկան խօսիլ իւր հոգւոյն և առ փրկիչն ունեցած պարտականութեանց վրայ: Սակայն վերջի թողուցի այս դործը, և հիմա աղջիկը չկայ այլ ևս» Սպա հովուին դառնալով ըսաւ, «Կը յուսամ թէ դուն խօսած էիր անոր» Հովիւը լուռ կեցաւ, և քիչ մը յետոյ պատասխանեց. «Ես ալ խոստովանելու եմ իմ մեղքս: Երբ տեսայ թէ այն աղջիկն ո՞րչափ անհոգ սկսած էր ըլլալ, ո՞րչափ կարեւորութիւն կու տար ոչինչ բաներու, ես ալ դրդում մը ունեցայ անոր խօսիլ հոգեւոր բաներու վրայ, բայց վերջի թողուցի այս դործը, և հիմա աղջիկը չկայ այլ ևս» Հովիւ և վարժուհի միասին աղօթելով ներողութիւն խնդրեցին Աստուծոյէ:

Հովիւը վարժուհիին տունէն ուղղակի սգաւոր ծնողաց քով դնաց: Մեղմով հարցուց անոնց թէ երբեք իրենց զաւակին խօսած էին Աստուծոյ նուիրուելու վրայ: Սա պատասխանը տրուեցաւ. «Մեր աղջկան ծննդեան վերջին տարեւարձին օրը յիշեցինք թէ Քրիստոսի թագաւորութեան մէջ չէր նա, և խորհեցանք որ խօսինք անոր հետ: Սակայն ուրիշ խնդիրներ մէջտեղ եկան, մեր խօսակցութիւնը տեղի չունեցաւ, և հիմա աղջիկը չկայ այլ ևս»

Այս, չկայ այլ ևս և դացած է վիշա յուրթիւն տալու համար իւր ծնողաց, իւր հովուին և իւր վարժուհւոյն դէմ:

ՈՒՂԵԻՈՐՈՒԹԻՒՆ Ի ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ԻՏԱԼԻԱ 43.

[Խմբագրական]
Անցեալ շաբթու դրեցինք Վենետիկի պատմութեան վրայ, այժմ կ'ուզենք խօս-

սիւ մեր տեսած արդի քաղաքին վրայ: Վե-
նետիկ հաւանորէն չկրնար վերստանալ իւր
նախկին քաղաքական կարեւորութիւնը,
սակայն մասամբ ստացած է իւր նախկին
առեւտրական ծաղիկալ վիճակը եւ թրիէս-
թէէ հոտը կարեւորագոյն նաւահանգիստն
է Ադրիականի վրայ: Վաճառականութենէ
դատ քաղաքն ունի նաեւ գործարաններ,
որոց շնորհիւ 130,000 վենետիկացի մէկ մասը
կը հայթայթէ իւր ապրուստը: Այս գոր-
ծարանաց արտադրութեանց նշանաւորներն
են ոսկեղէն եւ արծաթեղէն զարդեր, որոց
մէկ շքեղ հաւաքածոյն կրնայ տեսնուիլ Սբ.
Մարկոսի հրապարակին վաճառատանց ո-
մանց պատահաններուն մէջ, ապակեայ
գործեր, թաւիչ եւ մետաքսեայ վաճառ-
ներ: Երկու անգամ այցելեցինք ապակեայ
գործարանները, եւ շատ դո՛ւ մնացինք:
Այցելուք շատ սիրով կ'ընդունուին գործա-
րանատեղաց կողմէ, կրնան տեսնել գոր-
ծաւորները եւ բաղմատեսակ ապակեղէն
գործերը, եւ անոնցմէ շատ քիչեր գոր-
ծարանէն կը մեկնին առանց գէթ փոքր
զարդ մը գնելու իբրեւ յիշատակ իրենց
այցելութեան:

Վենետիկի մէջ ուղեւորի մը ընելու ա-
մենէն հաճելի բաներէն մին է Կոֆուս մը
վարձելով Մեծ Ջրանցին ի վեր նաւարկել:
Վենետիկի նաւակներն առաւել քան 500
տարիէ հետէ Կոֆուս անուամբ կը յորջոր-
ջուին, եւ ասոնք Վենետիկի յատուկ նա-
ւակներ են, ինչպէս թեթեւ ու վայելչաձեւ
ֆալէթ Վոստորոսի յատուկ է: Կոնտուան
սեւ ներկուած է, ունի խցիկ մը, որ նոյն-
պէս սեւ ներկուած է, եւ մարդ առաջին
անգամ կը կարծէ թէ յուզարկաւորու-
թեանց համար շինուած է այն: Սակայն
շատ հանգստաւէտ նաւակ է, եւ սա մասնա-
ւոր յատկութիւնն ունի որ նաւավարը զայն
ետեւի կողմէն մէկ թիով կը վարէ: Վենե-
տիկի նաւավարը մեծ յաջողութեամբ կը
կառավարեն իրենց կոնտուաները: Սբ.
Մարկոսի հրապարակին քովէն կոնտուա մը
կը նստինք, եւ մեր նաւավարը, որ արդէն
հարկւրաւոր գրասարկներ պաշտօնացած
է, մեր ուղադրութիւնը կը հրաւիրէ բոլոր
շահեկան վայրերուն, եւ նոյն ատեն մեր
առաջնորդ գրքոյկը բացած մեր առջեւը
դրած ենք: Մեծ Ջրանցին մուտին քով կը
կանգնի Սանթա Մարիա տէլլա Սալութէ
եկեղեցին, զոր վենետիկեան Ծերակոյտը
կառուցանել տուած է 1631 եւ 1632 տա-
րիներուն մէջ, ի նշան շնորհակալութեան
մեծ փանտախտին զաղարման համար յամին
1630: Սոյն եկեղեցին ունի վառաւոր զմ-
բէթ մը. երբ ներս մտանք, մեզ ցոյց
տուեցան վենետիկցի հռչակաւոր նկարիչ
Թիցիանոյի շինած մէկ պատկերը, որ Հոգւոյն
Սրբոյ գալուստը կը ներկայացունէ, եւ ու-
րիշ հռչակաւոր նկարիչներու գործեր: Քիչ
մը վերը ջրանցին վրայէ կ'անցնի երկաթ-
եայ կամուրջ մը, որոյ մօտ կը գտնուի Գե-
ղարուեստից Ակադեմիան: Այս շէնքին մէջ
գտնուած դրեթէ բոլոր նկարները շինուած
են վենետիկեան դպրոցին նկարիչներուն
ձեռամբ: Վենետիկեան նկարչաց մեծագոյնն
էր Թիցիանոյ, որ ապրած է 1477էն մինչեւ
1576, եւ որոյ նկարչական կեանքը «ար-
տադրութեանց միօրինակ գերադասու-
թեան», փայլունութեան եւ տեւողութեան
մասին թերեւս իւր հաւասարն ունեցած
չէ նկարչութեան պատմութեան մէջ: Թի-
ցիանոյի գրեթէ կը հաւասարէր իւր ա-
շակերտը, Թիցիանոյի թոյ. վենետիկեան

դպրոցն ունեցած է նաեւ ուրիշ հռչակա-
ւոր նկարիչներ, ինչպէս, Վերոնացի Փառ-
լոյ, Ճիորճիոնէ, երէց եւ կրտսեր Փարմա
եւ երկու Պէլլինի եղբարք: Վենետիկի ե-
կեղեցիք ինչպէս եւ Ակադեմիան զարդար-
ուած են անոնց շինած պատկերներով:

Անգղիայիս ուղեւորը մինչ այս ջրանցին
վրայ կը նաւարկեն, շատ կը հետաքրքրին
տեսնել այն երկու պալատները յորս անգ-
ղիացի Լորտ Պայրըն եւ Պրաունինկ բա-
նաստեղծները բնակեցան ժամանակ մը:
Ճարտարապետական ոճի մասին Փիզանի
պալատը, Փէզարոյ պալատը եւ Քա տ'Օրոյ
պալատը գեղեցկագոյններէն են: Ասոնց
գոյնը տարիներու հոլովման մէջ աւրուած
է, բայց անշուշտ շատ շքեղ երեւոյթ ու-
նէին անոնք Վենետիկի փառաւոր օրերուն
մէջ, Վենետիկցիք զանազան աւերել քա-
ղաքներէ մեծ քանակութեամբ բերին մար-
մարիոնի եւ պորփրի ամենէն գեղեցիկ եւ
ամենէն թանկագին տեսակները, եւ ասոնց
պակասը լրացուցին մարմարիոնի հան-
քերէն որ շատ կը գտնուին ի հիւսիսային
Իտալիա: Մարմարիոններուն բնական գոյնը
բաւ չհամարուեցաւ, եւ ոսկեայ թերթ ու
մուր կ'ապոյտ ներկ մեծ քանակութեամբ
գործածուեցան գոյներուն աւելի ճոխ գա-
նազանութիւն տալու համար: Ռիալթոյ
կամուրջը, որ այս ջրանցին վրայ ձգուած
է, ունի միակ մարմարեայ կամար մը եւ
շինուած է ի 1688-1691:

Մեծ Ջրանցին զառնալով դէպ ի աւելի
փոքր ջրանցները՝ դացինք Ֆրարի եկեղե-
ցին, ուր կը գտնուին Թիցիանոյի, Քանո-
վա քանդակագործին եւ ուրիշ նշանաւոր
անձանց շիրիմները: Գացինք նաեւ Սան
Րոքոյ եկեղեցին, ուր կը գտնուին Թիցիա-
նոյի շինած մէկ պատկերը եւ Թիցիանոյի
թոյի շինածներէն մէկ քանին: Դիւաղա-
բար ժամանակ չգտանք երթալ Սրբոյն
Յովնանու եւ Պօղոսի եկեղեցին, որ Սբ.
Մարկոսի մայր եկեղեցիէն ետքը քաղա-
քին զլիւսաւոր եկեղեցին է: Հոս են վենե-
տիկի Դուքսերուն շիրիմները:

Սակայն պարտիմ վերադառնալ Սբ. Մար-
կոսի հրապարակը, քաղաքին զլիւսաւոր հե-
տաքրքրական վայրը: Սբ. Մարկոսի վա-
ղմի մայր եկեղեցւոյն շինութիւնն սկսաւ
յամին 976 եւ տեւեց իւր 100 տարի: Սբ.
Մարկոս վենետիկի պաշտպան սուրբը կը
համարուի, եւ կ'ըսուի թէ անոր աճիւն-
ներն Աղեքսանդրիայէ վենետիկ բերուած են
յամին 828: Սբ. Մարկոսի շիրիմը խորա-
նին մէջ է: Սոյն մայր եկեղեցին աշխարհի
ամէն շէնքերը կը գերազանցէ իւր զարդա-
րանց ճոխութեամբ: Պորփրէ եւ թան-
կագին մարմարիոնէ 500 սիւներ կը կանգնին
անոր մէջ, եւ մեր առաջնորդը մեզ ցոյց տու-
աւ աղաքապետ քանի մը սիւներ, այնքան
թափանցիկ որ անոնց մէջէն կրնայինք տես-
նել լոյսը, Երկու մարմարեայ ամպիոններ
կան որոց մին բերուած է Կ. պոլսէ, ուրկէ
բերուած է նաեւ խորանի պատկերը, որ
շինուած է ոսկեայ եւ արծաթի ալանա-
կուս թերթերով: Հինգ դմբէթները, ամ-
բող ձեղունը եւ պատերուն վերին մասը
ծածկուած են Սուրբ Գրոց տեսարաններ
ներկայացունող ֆալէթէ պատկերներով:
Այս պատկերներն աւելի լաւ տեսնելու հա-
մար վերի ձեւիկները ելանք: Ապա ան-
ցանք եկեղեցւոյն դուրսը գտնուող ձեմե-
լիքը եւ շոյեցինք պղնձեայ ոսկեղծ չորս
ձիերը որ եկեղեցւոյն զլիւսաւոր դրան վրայ
կը կանգնին: Մեծն Կոստանդիանոս Կ. պո-

լիս բերաւ այս արձանները, եւ Տանտոյոյ
Դուքսը զայնս վենետիկ փոխադրեց յամին
1204: Ապա Նափոլէոն Ա. ոյ ձեռամբ Փարիզ
տարուեցան, սակայն ի վերջոյ վենետիկ
վերադարձուեցան:

Մայր եկեղեցւոյն մօտ կը գտնուի Դուք-
սերուն պալատը, որոյ դանդաղ սենեկաց
պատերուն վրայ կ'ախուած են բազմաթիւ
անագին պատմական պատկերներ եւ յորում
կը գտնուին շատ հետաքրքրական առար-
կաներ: Կ'արժէ ժամեր անցունել այս պա-
լատին մէջ, ինչպէս մենք անցուցինք, սա-
կայն զայն նկարագրելու պիտի չձեռնար-
կենք: Հեծութեանց կամուրջ անուանեալ
կամուրջէն անցնելով դացինք այն բաները
յորս բազմաթիւ անձինք փախուեցան Տա-
սանց Ժողովին իշխանութեան դարուց մէջ:
Սենեակ մը ցոյց տուեցաւ մեզ ուր մահ-
ուան դատապարտուած բանտարկեալը կ'ան-
ցունէին իրենց վերջին օրը, նաեւ տեսանք
այն տեղը ուր անոնք կը գլխատուէին:

Հրապարակին տեսնելու արժան տաւոր-
կաներէն մին եւս է Քամիանիլ աշտարա-
կը: Այս աշտարակը ելլելու համար սահմու-
խի տեղ կ'առնէ կարգ մը հակուղի մակարդակ-
ներ, որոցմով ելանք մինչեւ կանաչաւատունը,
որ գետնէն 55 մետր բարձր է: Աշտարակին
ամբողջ բարձրութիւնն է 90 մետր: Զան-
գակատան մէկ կողմէն կը տեսնուէր Փա-
տուա քաղաքը, եւ միւս կողմէն՝ Ագրիա-
կան ծովը: Ամբողջ քաղաքը կը տարածուէր
մեր առջեւ, եւ մօտակայ կղզիներէն միոյն,
Սբ. Ղազարու, վրայ տեսանք Միսթարեանց
մենաստանը, սեպհականութիւն հայ կաթո-
լիկներու, զոր կը փափաքէինք այցելել,
բայց ժամանակ չունեցանք: Հրապարակին
մէկ կողմը կը բարձրանայ ժամացոյցի աշ-
տարակ մը, եւ երկու պղնձեայ մարդիկ
ամէն փոքր զանգակը կը զարնեն: Սբ. Մար-
կոսի հրապարակին աղաւնիները Կ. պոլսոյ
Սուլթան Պայաղիտի մզկիթին աղաւնիներ-
ուն չափ ընտանի են: Մեր ուսերուն եւ
ձեռքերուն վրայ կայնելով կ'առնուին իրենց
համար գնուած ուտելիքը: Հրապարակին
մէջ հաճելի երեկոյ մը անցուցինք եւ լսե-
ցինք նուագածուաց խումբի մը նուագա-
ծութիւնները, որոց նմանք քիչ անգամ
լսած էինք:

Պարտիմ բաւականաճալ վենետիկի ու-
շադրու առարկայից այս յոյժ անկատար
նկարագրութեամբ:

ՄԵՐԻ ԼՍՅՐՆ

(Օր. Արմ. Սիմէ, Փրոֆէսոր Ս. Արեւիկեան
Դոկտ. Իսկուսագրոս)

Երբ աչքի առջեւ բերենք Ամերիկայի բազ-
մաթիւ իդական դոլէճները, նաեւ այն շատ
մը համալսարանները ուր կ'անայց կ'ըն-
դունուին արանց հաւասար արտօնու-
թեամբ, կատարուած նոյն գործին համար
նոյն աստիճանն ընդունելով, դժուար կ'ե-
րեւի մեզ ըմբռնել թէ դար մը առաջ աղ-
ջիկներ ընդհանրապէս չէին ընդունուել
այդ երկրին մինչեւ իսկ ստորնագոյն հան-
րային դպրոցներուն մէջ:

Կրօնային աղատութեան համար Նոր Աշ-
խարհ զաղթող անձանց առաջին հոգեւրէն
մին եղաւ հիմնել դոլէճ մը, յորում իրենց
մանչ զաւակուեց կարենային պատրաստուիլ
գործնական կեանքի համար: Ապա հիմ-
նուեցան զանազան աստիճաններով ուրիշ
դպրոցներ եւս, այնպէս որ ներկայ դարուս
երկրորդ տարւոյն մէջ Միացեալ Նահանգաց
դոլէճներու թիւն հասած էր քսանհազար, եւ

յաջորդ երեսունհինգ տարեաց մէջ հարիւր գոլէճներ եւս հիմնուեցան :

Սակայն մինչ բարձրագոյն դաստիարակութիւնն արական սեռին համար էական կը համարուէր, կը կարծուէր թէ չէր արժեք դրամ ծախսել եւ ուրոյն դպրոցներ հաստատել աղջկանց համար կամ թոյլ տալ անոնց որ վայելին իրենց եղբարց արտօնութիւնները : Քանի որ կնոջ գործն ընտանեկան հանգամանք ունէր, ինչ պէտք ունէր նա Չափաբերութեան, կամ գիտութեանց եւ կամ օտար լեզուաց : Կրնար կարգաւ եւ թերեւս զրեւ սորվիլ, սակայն դեռ սակաւք ըմբռնած էին թէ անոր մտաւոր կարողութիւնք ճիշդ իւր եղբոր կարողութեանց նման Ստոյնմէ պարգեւեալ էին, եւ թէ այդ կարողութեանց մշակութիւնն անկէ զլանալ կը նշանակէր զրկել զնա ծննդական իրաւունքէ մը զոր Աստուած տուած էր :

Տակաւ առ տակաւ հանրային զգացմունք արթնցան եւ այս դարուս սկիզբներն աղջիկներ սկսան հետզհետէ ընդունուիլ հանրային ստորակարգ դպրոցներու մէջ, ուր անոնք ցոյց տուին թէ աղայոց չափ լաւ յատկութիւններ էին : մինչեւ իսկ մասնաւորապէս աղջկանց համար բացուեցան մասնաւոր դիշերթթիկ վարժարաններ, ուր Չափաբերութեան եւ գիտութեանց դասեր կ'աւանդուէին : Մեծ յառաջդիմութիւն էր այս, բայց ոչ բաւական : Այս մասնաւոր վարժարանները, որք կը պահուէին աշակերտաց թոշակներով միայն, չէին կրնար տեւական եւ մնայուն ըլլալ, եւ նոյն առաւել ուսանողուհեաց համար շատ մեծածախ էին : Մեծ պէտք կար աղջկանց կրթական հաստատութիւններու, որք անհատական եւ հանրային առատաձեւութեանց շնորհիւ ունենային այնպիսի միջոցներ որովք կարենային մնայուն ըլլալ եւ զբաղական համեստ կացութեան մէջ եզոյ աղջկանց կրթութեան պատեհութիւնն ընծայել : Ուսման տեսան այս պէտքը, եւ մէկը տեսաւ այդ պէտքը լեցունելու կերպը :

Մէրի Լայըն ծնաւ Միացեալ Նահանգաց Մասաչուսէց Նահանգին լեւնոտ մասին մէջ : Առողջ մարմին, զօրաւոր միտք եւ ջերմ սիրտ մը ժառանգած էր արդէն, եւ իւր զեղջկական պարզ կեանքը, «յաւերտեանական» լեռանց վեհութեան եւ գեղեցկութեան մէջ, քիչ գործ չտեսաւ այս յատկութիւնները զարգացունելու մէջ : Մինչեւ իսկ ի մանկութեան արտակարգ սէր կը ցուցնէր ուսման համար, սակայն որովհետեւ իւր վրայ ունէր ընտանեկան բազում պարտականութիւններ, որոց ենթակայ եւ զաւ կանուխ հասակի մէջ, եւ ուսման քիչ պատեհութիւններ կրնար վայելել, չէր կրնար այս սէրը շատ գոհացունել իւր կենաց սկիզբները : Առաջին դասերը տան մէջ սորվեցաւ ծնողաց խնամոց ներքեւ, սակայն պատեհութիւն գտածին պէս մտաւ հանրային դպրոց մը, եւ երբեմն մինչեւ իսկ իրեւս սպասուէի կը ծառայէր ընտանիքներու մէջ, որպէս զի կարենար կանոնաւորապէս դպրոց յաճախել : Դպրոցի մէջ իւր ուսուցիչները ոչ միայն զմայլեցուց ուսման համար ցուցած իւր մեծ փափաքով եւ իւր փայլուն դասասացութեամբ, այլ նաեւ աշակերտաց սիրելի եղաւ իւր զուարթ եւ քաղցր հոգեով եւ իւր սրախօսութեամբ : Քանի մը տարի՝ վեց ամիս դասատուութիւն կ'ընէր որպէս զի դրամ չահի տարւոյն մնացեալ վեց ամիս մէջ ու-

սանելու համար : Իւր ուսուցչութեան առաջին շրջանը շատ վատեցուցիչ եղաւ, եւ որոշեց որ երբ այս շրջանը լրանար, երբեք չիորձէր դարձեալ ուսուցչութիւն ընել : Բարեբաղդաբար չգործադրեց այդ որոշումը, եւ իւրեւ ուսուցիչ ունեցած մեծ յաջողութեամբ իւր աշխատութեանց յարգն սկսաւ ճանչցուիլ :

Քանիւնչորս տարեկան հասակին մէջ մասնաւոր ուսումնարան մը մտնելու բաղժն ունեցաւ : Այս հաստատութիւնը կը վարէր լայն տեսութիւններ ունեցող մարդ մը, որ իւր ժամանակէն շատ առաջ ըլլալով կը տեսնէր թէ կանայք պարտէին դաստիարակուիլ այն նոյն լայն եւ կատարեալ սկզբամբ որովք արք կը կրթուէին : Սոյն ուսուցիչ շատ օգտակար աղբեցութիւն ունեցաւ Օր. Լայընի վրայ : Հոս ուսումնասէր աղջիկն աւելի պարզ տեսաւ քան յառաջագոյն թէ գիտութիւնը պէտք չէ սորվիլ միայն իրեւ գիտութիւն, այլ այն օգտին համար զոր մարդ անով կրնայ ընել աշխարհի : Հոս ալ բարեբաղդութիւն ունեցաւ իրեն համակարծիք աշակերտակից մը գտնելու, իրմէ մեծ կին մը, որոյ առաւել ալ պատուով յիշատակուած է Ամերիկայի դաստիարակութեան պատմութեան մէջ : Յայնժամ կազմուած բարեկամութիւնը ցկեանս տեւեց, եւ Օր. Լայընի կենաց մեծ գործին յաջողութեան շատ նպաստեց :

Օր. Լայըն եւ անոր բարեկամը, Օր. Կրանթ, այս դպրոցը թողլէ քիչ ետքը աղջկանց բարձր վարժարան մը բացին յորում իրենց կրթական սկզբունքներն ի գործ կը գնէին եւ գիտութեան ու գրականութեան մէջ ուսմանց յայտագիրն այնքան ընդարձակեցին որքան հանրային կարծիքը կրնար թոյլատրել : Շատ աշակերտուհի ունեցան եւ իրենց գործն սկսաւ առաւել քան զառաւել գնահատուիլ : Սակայն Օր. Լայըն ասով գոհ չեղաւ : Դաստիարակութեան համար այնքան շատ ծախք կը պահանջուէր այս դպրոցին մէջ որ ամենէն հարուստներուն աղջիկները միայն կրնային վայելել անոր օգուտները, եւ նոյն առաւել անոր յարակալութիւնն ապահովող ոչինչ կար : Կը բաղձար եւ որոշած էր ունենալ նուէրներով հիմնուած հաստատութիւն մը, յորում այս նոյն սկզբունքները գործադրուէին եւ որ այս կերպիւ կանանց կրթութեան նոյն նպատակը մատուցանէր զոր լաւագոյն դպրոցները կը մատուցանէին արանց կրթութեան : Այսպիսի հաստատութեան մը զլիւսաւոր յատկանիշները պարտէին ըլլալ, ինչպէս՝ դրամ է բարեկամի մը, «գիտութեան, գրականութեան եւ բարեկրթութեան բարձր աստիճան մը, եւ ծախսեց չափաւոր քաւորձան մը, որք ամէնը կառավարուին Աւետարանի սկզբով :»

Օր. Լայընի համար բարձրագոյն դաստիարակութեան խնդիրը սահմանափակուած չէր սեռի խնդրով : «Օր. Լայընի նպատակը չէր,» ինչպէս մէկն ըսած է, «կնոջ իրեւ կին օգտուիլ, այլ աշխարհի օգտուիլ կնոջ միջոցաւ :» Տեսաւ թէ որպէս զի այրը կամ կինը համաչափ նկարագիր ունենայ, խնայականութեան եւ կամաց, ինչպէս նաեւ սրտի, զարգացումն էական է, եւ թէ ոչինչ այնքան կը նպաստէ այս զարգացման որքան զբաղիլ գիտական, պատմական եւ փիլիսոփայական մեծ ճշմարտութեամբ :

Իւր նպատակին իրականացման համար այնպիսի արդիւններ պարտէին վերցուիլ որոց առջեւ պիտի ընկրկէր քիչ մը աւելի

տկար հոգի մը : Մարդոց պէտք էր ձգել տալ իրենց անտարբերութիւնն այս նիւթին վրայ : Սովորութիւնը, այս յոյժ անտարամբանական, սակայն սովորաբար յոյժ ազդեցիկ, փաստն իրեն հակառակ էր : Աղջիկները երբեք բարձր դաստիարակութիւն ընդունած չէին : Ինչո՞ւ համար այժմ ընդունէին : Պարտ էր յաղթել նաեւ նախապաշարման : Յայնժամ իրեւ զօրաւոր ապացոյց համարձակ յառաջ կը բերուէր այն երկիւղը թէ դաստիարակութիւնը գուցէ վնասէր կանանց փափկութեան եւ կանացի յատկութեանց, յառաջ կը բերուէր նաեւ այն համոզումը թէ անոնց մտաւոր ընդունակութիւնը մարդոց ընդունակութիւնէն տկար էր : Երկիւղ եւ համոզում՝ զորս յիշելն անգամ այժմ անհետեւ կ'երեւի : Օր. Լայընի ոչ միայն ծրագիրը ծաղրուեցաւ, այլ անձն եւս նախատանաց առարկայ եղաւ : Սակայն թէեւ այս պարագայը խորապէս վերաւորեցին անոր փափուկ զգացումները, նա ոչ մէկ զոհողութիւն չափազանց մեծ կը համարէր որով կրնար ի զուխ հանել իւր մեծ նպատակը : Վստահ ըլլալով թէ իւր սկզբունքն ուղիղ է՝ պատրաստ էր մարտնչել եւ մինչեւ իսկ վնաս կրել անոր համար : Ինքզինք սա մտածմամբ կը մխիթարէր : «Եթէ Աստուած կ'ողզէ որ յաջողիմ, պիտի յաջողիմ,» եւ յարատեւ կը ջանար արանց եւ կանանց ուղղորդութիւնը քաշել իւր մեծ ծրագրին : Ետագ Ներշնչուեալ զարմանալի կարողութիւն ունէր, եւ հետզհետէ գտնուեցան մեծ սիրտեր եւ լայն միտքեր որ անոր օգնեցին : Նոր հաստատութեան համար դրամը կամաց կամաց կու գար, վասն զի մէկ տողարէն պակաս շատ նուէրներ կային եւ հազար տողարէն աւելի նուէրներ քիչ կամ ոչ երբեք կային : Բայց դրամը կու գար եւ 1837ին նոյեմբերի մէջ Օր. Լայըն սրտի ուրախութեամբ աշակերտաց առաջին կարգն ընդունեց այն նոր շէնքին մէջ որոյ ծրագիրն ինք պատրաստած եւ շինութեանն հսկած էր, եւ որ իւր առջեւ ունէր լայնարձակ ֆոնէթիքը գետը եւ երկու կողմէն պաշտպանուած էր գեղեցիկ լեռնադաշտներով :

Այս յառաջապահ հաստատութիւնը, ի սկզբանէ անտի սկզբամբ Մաունթ Զոլիոք Գոլէճ, թէեւ վերջերս միայն այդ անունն ընդունած է, ընթացաւարտներուն միջոցաւ եւ իւր օրինակէն ներշնչուած նմանօրինակ հարիւրաւոր հաստատութեանց միջոցաւ մեծագոյն օրհնութիւն մը եղած է Ամերիկայի եւ երկրագնդի վրայ գտնուած ու եւ է երկրի քան զոր մինչեւ իսկ իւր հեռատես հիմնադիրը կրնար երազել :

Ի սկզբանէ անտի այս հաստատութեան մէկ ուշադրաւ հանդամանքն եղած է առաւելին գործերու գրութիւնը, որոյ համեմատ ուսանողուհիք կը կատարեն առաւելին բոլոր թեթեւ գործերը : Այս գրութեան նպատակը չէ երբեք տնական գործ սորվեցունել, թէեւ շատեր այդ սխալ գաղափարն առած են, վասն զի, ինչպէս Օր. Լայըն ըսած է, այդ կրթութիւնն ամբողջ առջեւ տուելն, եւ յարմարագոյն կրթիչն է մայրը : Այս գրութիւնն այնքան յաջող արդիւնք տուած է ոչ միայն իրեւ տնական կարգադրութիւն, այլ իրեւ միջոցնկարագրի զարգացման — վասն զի աշխատութեան պատուաւորութիւնը ցոյց կու տայ, անշահախնդրութիւն եւ խոհեմութիւն կը ներշնչէ, եւ ճշգրտահոգութեան ու հաւատարմութեան ունակութեանց կը վարժեցունէ — որ ուրիշ բաղմամբիւ գոլէճներ-

եւ վարժարաններ զայն ընդունած են :

Օր. Լայըն ապագային համար կը գործէր, եւ գործէին բացմանէն հետեւ անցած այս 33 տարիներն ապացուցած են անոր տեսութեանց լայնութիւնը եւ ճշգրտութիւնը : Սա-կայն տեսաւ նաեւ որ մինչ իւր սկզբունքն ուղիղ էր, բազում մասնը կարգադրութիւն-ներ, որոցմէ լաւը չէր կրնար հնարել այն ատեն, փոխուելու պէտք պիտի ունենային երբ ժամանակը յառաջ երթար, եւ այնքան յառաջդիմասէր որ ունէր որ չէր ուղիւ որ այս կարգադրութեանց ո եւ է մին պահ-ուէր կամ ընդօրինակուէր երբ լաւագոյն մը կը գտնուէր :

Օր. Լայընի աղղկեցութիւնն իւր աշա-կերտութեանց վրայ այնքան դարմանալի էր որքան անոր կարողութիւնն ուրիշ բանե-րու մէջ : Անոր ուսումնասիրութիւնը փոխ-անցիկ էր, եւ անոր դասարանին կամ աշ-խատանոցին մէջ սորվուած դասերը շուտով չէին մոռցուեր : Օր. Լայընի սիրական ու-սումն էր Գիմիաբանութիւն, եւ որովհե-տեւ զընտելութիւն կը համարէր իբրեւ «ար-տայայտութիւն Աստուծոյ խորհրդեան» : Ինչպէս Ա. Կասիզ գիտնականին նոյնպէս եւ անոր համար «Ֆիզիքական իրողութիւն մը բարոյական սկզբան մը չափ սուրբ էր» : Օր. Լայըն մասնաւորապէս իւր ձիրքը ցոյց տուաւ իբրեւ Սուրբ Գրոց ուսուցիչ, եւ այդ Մատենին ճշմարտութիւնները, զորս կը սորվեցունէր եւ իւր վարուց մէջ յերեւան կը բերէր, իրականութիւն կ'ըլլային աշա-կերտութեանց :

Օր. Լայընի առանձին յարաբերութիւնը ուսանողաց հետ այնքան օգտակար էին որ-քան անոր յարաբերութիւնը դասարանի մէջ : Իւրաքանչիւրին այնպէս զգալ կը տրուէր թէ աղջիկ զաւակի մը տեղն ու-նէր իւր ուսուցչին սրտին մէջ, այնպէս որ կրնար անոր վստահիլ իբրեւ մօր : Խօսակ-ցութեան նիւթը ընտանեկան կարգապա-հութեան խնդիր մը ըլլար, կամ աշակեր-տութեան դասը, կամ անոր հոգեւոր բարե-լաւութիւնը, քիչ անգամ նա Օր. Լայընի քովէն կը բաժնուէր առանց բարձրագոյն տեսութիւններ ունենալու կենաց նշանա-կութեան մասին :

Օր. Լայըն ուրիշներուն համար աշխա-տելով անցուցած կեանքովն իրեն հետ հա-ղորդակցութեան մէջ եղողներուն վրայ ա-ւելի խոր կը ապաւորէր իւր սա խօսքերը : «Ամէն ոք Գիմիատոսի համար կատարելու գործ մը ունի, եւ իւրաքանչիւր ոք պար-տական է իւր մասը կատարել, եւ իւր կրցածին չափ լաւ կերպով : Արտօնութիւն եւ պատասխանատուութիւն անբաժան են» :

ՀՈՌՄԱՅ ՍՏՈՐԵՐԻՐԵԱՅ ԴԱՄԱՐԱՆԻՐ

Յամին 1578 քանի մը գործաւորք, որ այդիւր մը մէջ պեղումներ կ'ընէին Հոռմայ արուարձանաց մէջ, Սալարեան ճանապար-հին վրայ, ինկան երկար ստորերկրեայ նրբանցի մը մէջ որ կը պարունակէր ար-ձանագրութիւններ, պատկերներ, դերեզ-մաններ, դամբարաններ եւ լամբար դնելու տեղեր երկու կողմերն ալ, եւ շատ կ'եր-կարէր գետին ներքեւը :

Այս գիւտը շարժում յարոյց : Հոռմ մոռ-ցած էր այն բազմութիւնները որք ապրած, մեռած եւ թաղուած էին իւր մէջ : Շուտով սկսան խուզարկութիւնը : Արքեպիսկոպ Զիւր-քանիւր եւ Ֆիլիպ տը Վիկիլ առաջին խու-զարկուններն եղան : Յետոյ ձոռնէն Մաքա-րիոս քսան տարի աշխատեցաւ դամբարան-

ները խուզարկելու համար : Անթոնիոյ Պո-զիոյ աշխատեցաւ հետազօտելու մեռելոց այս բնակարանները : Եւ Տը Ռոսսի ցարդ հրատարակած է կատարուած գիւտոց շա-տին ստորագրութիւնը :

Այս դամբարանաց նախնական մուտք կը գտնուէին աննշան տեղեաց, աւազի փոսե-րու կամ այդ տեսակ բաներու մէջ : Եւ հոս հալածեալ սուրբերը կ'ապաստանէին բնակելու եւ իրենց մեռեալները թաղելու համար, փորելով երկայն ճեմելիքներ եւ պեղելով փոքրիկ մատուռներ հրաբխային կակուղ քարին մէջ :

Հոռմէական Քամիանիա դաւառին մէջ կը գտնուէին քառասունութերեք այսօրինակ դամբարաններ, որոց անունները դրուած են մարտիրոսաց պատմութեան եւ պապա-կան արձանագրութեանց մէջ : Այժմ կը հաշուուի թէ կը գտնուին իբր վաթսուն դամբարանք հետի եւ մօտ :

Հոռմայ ստորերկրեայ դամբարանք կը կարծուի թէ 390 մղոն երկայնութիւն ու-նին : Մարքի աւելի մօտերս հաշուած է թէ անոնց երկայնութիւնն է ութ եւ ինն հարիւր մղոնին մէջտեղերը, եւ թէ վեցէ մինչեւ եօթն միլիոն մարմինք թաղուած են անոնց մէջ : Տը Ռոսսի կը համարի թէ նուազագոյն հաշուով անոնց մէջ պարտին թաղուած լինել : աւելի քան չորս միլիոն :

Դամբարանաց այս ճեմելիքներ գետինն մակերեսէն յիսունէն մինչեւ ութսուն ոտք ցած կը գտնուին, եւ ուրեք ուրեք հինգ ճեմելիք կան իրարու ներքեւ : Արեւու լոյս չթափանցեր անոնց թանձր մթութիւնը, եւ այդ խորութեանց մէջ մինակ շրջելու համարձակող մարդը պէտք չէ որ ակնկալէ ետ դառնալ : Ռոպէր անուն երիտասարդ զաղրիացի արուեստագէտը անգամ մը կոր-սուեցաւ անոնց մէջ : Բայց երկար ժամա-նակ թափառելէն ետեւ երբ փոռեցաւ գե-տին յուսահատաբար, ձեռքին դպաւ չուա-նը զոր հաստատած էր մուտին վրայ, եւ անկէ բռնելով ապահովապէս ելաւ դուրս : 1837ին փրօֆէսոր մը եւ տասնեակից ու-սանողք պարապուրդի մը ժամանակ այդ դամբարաններն հետազօտելու գաղին, բայց անոնցմէ ոչ ոք դարձաւ երբեք ետ :

Անցքերը վեցէ մինչեւ տասներկու ոտք բարձր են եւ երեքէ մինչեւ վեց ոտք լայն : Անոնց երկու կողմերն ալ խողովներ բաց-ուած են Ռ-Ֆ կոչուած ժայռի վրայ : Նա-ւերու անկողնոցի նման, որոց մէջ կը դըր-ուէին մեռեալք, մէն մի կողմ երեքէ մին-չեւ վեց մեռեալ :

Բոլոր անցքերը եւ ճեմելիքները այսպէս լի են դազաղներով, եւ անոնց շատին ծայ-րը կը գտնուին յաճախ ընդարձակ սենեակ-ներ, որոց ոմանք պճնեալ են արհեստական ճարտարութեամբ, պատերը եւ ձեղուն-ները ճոխապէս քանդակեալ են եւ գեղեց-կապէս նկարակերտեալ : Եւ ոսկեպղնձեայ, պորփրեայ եւ չնաչխարհիկ մարմարիոն-եայ դամբանք կը պարունակեն մեռելոց մարմինները : Նոցա կափարիչներուն եւ կողմանց վրայ փորուած են պարունակելոց ձեւերուն եւ կերպարանաց նկարագրու-թիւնները, որոց պատկերները այսպէս հա-տած են մեղ : Սոցա շուրջ կը դրուէին ճոխ ոսկեղէն ամաններ եւ արծաթեղէն ըմպա-նակներ եւ վախճանիկոյն սիրելի գանձեր : Վատիկանու մէջ կը գտնուի «Բանդակեալ քարանց» կոչուած ճեմելիքը 800 ոտք եր-կայնութեամբ : Անոր մէջ կողման պատերը ծածկուած են հեթանոս Հոռմայ փառաց

եւ պերճութեան յիշատակարանօք, իսկ միւս կողման պատերը՝ արձանագրու-թեամբ, պատկերօք եւ վերտառութեամբ, որք բերուած են ստորերկրեայ դամբարան-ներէն :

Մեռելոց այս լոին հանգստարաններուն մէջ կան ընդօրինակեալ համարներ ի Սուրբ Գրոց, եւ Աստուածաշնչին մէջ նկարագրեալ տեսարաններու, արարոց եւ հրաշից պատ-կերներ, նաեւ վերտառութիւններ որք կը ցուցնեն պարզ հաւատքը եւ երջանիկ յոյսն անոնց որք կը պառկին հոն վերջին աւուր յարութեան յուսով :

Անոնց մէջ յաճախ կը տեսնուին հետա-գայից նման գրուածք. «Կը ննջէ խաղա-ղութեամբ», «Էլպիսի ննջալայրը», «Աւ-րեղիայի ննջասենեակը», «Իրէնէ կը ննջէ ի խաղաղութիւն», «Արէթուզա կը ննջէ յԱստուած», «Զօթիքոս դրուեցաւ ննջել», «Տոմիթէլլայի մաքուր հոգին կը ննջէ խա-ղաղութեամբ», եւ բազում այսօրինակ վեր-տառութիւնք, որք յստակ կը ցուցնեն հա-ւատքն եւ յոյսն Աստուծոյ այս հաւատա-րիմ վկայից, որք թէպէտ մեռան բայց տա-կաւին կը խօսին :

Որպիսի տեսարան պիտի պարզուի հոն երբ հրեշտակապետին ձայնը եւ Աստուծոյ փողը հնչեն եւ արձագանգ տան այդ լոին նրբանցից մէջ, եւ կոչեն ննջողները մահ-ուան գիրկէն յարութիւն առնուլ եւ դի-մաւորել իրենց Տէրն օդոյն մէջ եւ այսպէս յաւիտեան Տէրոջն հետ ըլլալ : Աստուած արժանացունէ զմեզ այդ օր միանալ «մար-տիրոսաց ազնիւ բանակին» հետ :

ԱՅԼԵԻԱՅԼԷ

Սբ. Փեթրոսպուրկից հնարիչ մը ի ցոյց դրած է իրեն կից ձայնադիր ունեցող ժա-մացոյց մը, որոյ թուանշանաց տախտակին տեղ կը կենայ մարդկային դէմք մը որոյ բերնէն կ'արտասանուին ժամերուն անուն-ները հանդերձ հարկաւոր հրահանգօք :

—Կոյրերու համար մօտերս շինուած ծոցի ժամացոյցի մը մէջ մէն մի թուանշանի մէջտեղ դրուած է ցցիկ մը : Երբ ժամ ցուցնող սլաքը կը հասնի այս ինչ ժամուն վրայ, այդ ժամուն պատկանեալ ցցիկը կ'իյնայ : Ժամացոյցին տէրը, երբ կ'ուզէ գիտնալ թէ ժամը քանին է, կը գտնէ թէ ո՞ր ցցիկն ինկած է, եւ յետոյ կը համըն-դէպ յետկոյս մինչեւ 12 :

—Քանի մը շաբաթ առաջ կատարուեցաւ մեծագործութիւն մը հեռաձայնի գործո-ղութեան մասին, որ շատ մեծ յառաջի-մութիւն կը ցուցնէ սոյն ճիւղին մէջ, երբ Նիւ Եորքի եւ Շիքագոյի մէջտեղ, որ ի-րարմէ հազար մղոն հեռի են, նոր գիծ մը բացուեցաւ հանգիստաւորապէս : Այս ոչ մի-այն հեռաձայնով կապակցեալ ամենէն եր-կար հեռաւորութիւնն է, եւ ամենէն եր-կայն թիւն ունի, այլ կրկնապատիկ երկա-րութիւնն ունի ցարդ գործածուած հեռա-ձայնի թիւերուն : Թէ այս ձեռնարկն ինչ մեծ է, կրնայ գաղափար մը կազմուիլ սա իրողութեանէն որ հեռաձայնի այդ գծին հա-մար իբր 1,000,000 լիտր պղինձ թիւ գոր-ծածուած է, եւ որ նորա սակագինն է ոս-կեգրամ 225 դահեկան հինգ վայրկեանի խօ-սակցութեան համար : Ըստ այսմ օրը քսան ժամ գործածուելու հաշուով կը գոյանայ օրական աւելի քան 450 ոսկւոյ եկամուտ մը : Մեծ յաջողութեամբ կը գործէ հեռա-ձայնի այդ գիծը : որոշակի կը լսուի մին-չեւ իսկ շշուշը :

—Ամառըն դեռոյ անհետարական կարեւորութիւնը կը ցոյցուի հետագայ իրողութեամբ։ Սոյն դեռ իւր յորդ առատութեամբ աւելի քան 50,000 մղոն նաւարկելի ջուր կը ներկայացունէ։ Նորա ութ զիւարթ ճիւղք իւրաքանչիւր աւելի քան 1,000 մղոն երկայն են, եւ աւելի քան 350 ուրիշ ճիւղեր կը միանան կաղմկի իւր զըլլաւոր հոսանքը։ Ամենէն մեծ նաւը որ երբեք չինուած է, կրնայ նաւարկել անոր վրայ բերնէն մինչեւ 1,000 մղոն վեր։ մինչ հարկւրաւոր մղոններ տարածութեամբ տեղեր անոր երկու կողմերը, կան ջրանցներ պոլիէթէն կոչուած, այսինքն է՝ նաւակաց ճամբաներ, որոց մէջ նաւակը կրնան երթել եւ կը անցնեն անոնց մօտեւոր գետոյն մեծ մարմնոյն մէջ։ Ստորին Միսիսիպիի Հոլմին ջրանցները բաղմապատկուած են մեծապէս։ Ամառընի աւազանը աւելի քան եռապատիկ մեծ է Միսիսիպիի աւազանէն։ Իւր մէջ կը բովանդակէ ընդարձակ, անկոխ անտառ մը կատարեալ 1,500 մղոն երկայն եւ 1,000 մղոն լայն, որոյ եզերքը միայն խաղարկած են ցարդ արկածախնդիր ձգախիւ եւ կրկայի պատեան, ճահճէի եւ ուրիշ ընտիր ատաղձներ փնտռողներ։ Ամառընի բերնին լայնքը, մէկ ափէն մինչեւ միւրը, 180 մղոն է, եւ խորութիւնն է 320 ոտք։ Ի Սանթարան, որ Պրազիլիոյ կարեւորագոյն ներքին քաղաքն է, գետն ունի 10 մղոն լայնք։ Իսկ Պրազիլիոյ արեւմտեան սահմանադիմէն բաւական հեռի, խորութիւնն է 70 ոտք, եւ ծովէն 2,300 ոտք վերը գրեթէ մէկ մղոն լայնք ունի։

ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆՔ

ՄԱՆԻՇԱԿ

Փոքրիկ, սիրուն մանիշակ
Խոր ծործորին մէջ աճէր,
Հոտեղ, վստահ, գոհունակ,
Մինչ ցողալից իւր աչեր
Ոչ ոք, ոչինչ տեսնէին,
Բայց եթէ սեւ հողաբլուր,
Եւ իւր վերեւ ջինջ երկին,
Որ զինքն հսկէր, զիտէր լուռ։

Սփռէր բուրումն իւր անոյշ,
Իւր շուրջն, իւր մօտն եւ հեռուն,
Եւ անցորդներն անըզոյշ,
Շնչելով իւր բոյրն սիրուն,
Գտնէին զինքն զիւրաբար,
Եւ սիրէին մի միայն
Գեղեցկութեանը համար
Հեղ մանիշակն աննըման։

Համեստ ծաղիկն օրէ օր
Սփռէր իւր այդ մի չնչին
Տաղանդն ի սիրելոս բերաւոր,
Միայն ի փառս Արարչին։
Որքան աճէր ու փթթէր,
Այնքան բուրէր հիասքանչ,
Եւ ծրծիկն իւր թերթեր
Շունչ գեփիւռին, ցօղ, ճաճանչ։

Այսպէս ողջոյն ջերմ ամառ
Աճէր սիրուն մանիշակ,
Սփռէր իւր բոյրն անդադար
Հաւատարիմ այս մըշակ։
Փըչեց աշուն ցրտագին,
Խամրեցաւ հէզն անջատուած։
Թողլով սակայն կարճ կեանքին
Յուշիկը քաղցր, անմոռաց...

(Ե. Մանիշակ)

* *

Մանիշակէն աւելի
Վաղանցիկ չէ՝ եւ կեանք մեր։
Որքան լինին հեշտալի,
Այնքան սուղ են մեր ժամեր։
Իցէ՛ թէ յետ մեր մահուն
Թողունք հոս, երկնից տակ,
Ի սիրտս սիրով սուրբ անհուն,
Քաղցր, անմոռաց յիշատակ։

Ա. Բ. Ե.

ԵՐԱՆՆԻՔԻ ԱՇԽԱՐՀ

Ի՞նչ են ոսկիձեղուն տուներու, հոտաւէտ բուրաստաններու, քաղցրահաշակ համադամներու առթած բերկրութիւնք։ Երբ կ'առանձնանամ աշխարհի ժխտէն ու շփոթէն, խրախճանաց ու խնձողանաց հեռաւոր ձայներ տկար արձագանդի մը նման կու գան մեռնիլ լսելացս մէջ, եւ կ'ողբամ այն հաղարաւոր երիտասարդաց վիճակն որք ստորին հաճոյից միայն ծանօթ՝ ի նոսա կը յուսան դռնել զիւրեանց երջանկութիւն։ Այո, դառնադին կ'ողբամ զնոսա, որոց առաջի փակ են հոգեկան փառահեղ տաճարին դռներ, որոց աշխարհի գծուածութիւններէն ու մարմնեղէն ցանկութիւններէ կու բացած աչկունք չեն կարող տեսնել երջանկութեան այն լուսաշող աշխարհը որ մոլութեանց ու մեղաց ամպերէն վեր կը տարածի։ աշխարհ դադարաւորական հաճոյից, աշխարհ երեւակայութեան ոսկի երանգօք գեղադարձ, աշխարհ անմեղութեան, սրբութեան ու սիրոյ արեղակամք լուսաւոր։ Ո՛վ գերագոյն երջանկութեան աշխարհ, կը զգամ հրապոյրներդ, զորս սակայն, աւա՛ղ, չեմ կարող բացատրել եթէ հրեշտակաց փետուրներէն իսկ ունենայի ինձ իբրեւ գրիչ։ Այո, լուսեղէն աննիւթ հեղուկի մը նման կը հոսի ի քէն անճառ երջանկութիւն եւ կ'ողողէ համակ իմ հոգի։ Գրեանց քօղին ներքեւէն կը ժպտիս դու ինձ, աշխարհ խորհրդոց։ Գրեանց թերթիկներ, ի՞նչ հրաշալեաց հանդիսաբանք։ Նոցա մէջէն վարդը կը սփռէ իւր բոյր, նոցա մէջէն աստղերը կը ցօղեն իրենց լոյս, նոցա մէջ կ'արտափայլի գեղանի կոյսը, գրագէտին ճարտար վրձնոյն տակ առաւել եւս գեղեցկացած։ Ի նոսա կը շիկնի արշալոյսը, ի նոսա կը ցօլացնէ գարուն իւր գեղն ու պերճանքն աննման, ովկէսն ի նոսա կը գոռայ, թռչնիկն ի նոսա կը դայլայէ, ի նոսա կը կարկաչէ վտակն ականաւիտ, նոցա այն սպիտակ ծալքերու մէջ ծրարուած է ողջոյն տիեզերքը իւր համայն ձեւաշատութեամբ, իւր բիւր գոյներով ու ձայներով։ Ո՛վ հայելիք բնական վեհութեանց, ո՛վ զիւթական պատկերը հոգեկան աշխարհի գեղեցկութեանց, զձեզ ունենալ տիեզերաց ու երջանկութեան վերնագոյն բնադաւաններու տիրանալ չէ՞ միթէ։

Եւ արդ, ո՛ր գրեանք, դուք երջանկութեան առաքեալք, դուք դադարաւորութեան հրեշտակք, դացէք հաղարաւոր թեւերով կատարել ձեզ համար սահմանեալ նուիրական այս պաշտօն, դացէք վեհ սրտից բուրբուրան տկար ցօլքերը սփռել խաւար հողիներու մէջ, դացէք պարզիւ երջանկութեան աշխարհին այն լուսափողփող հորիզոնը։ Թո՛ք բիւրաւոր թեւերով մոլութեանց կապանօք կաշկանդեալ երիտասարդաց քով եւ բացէք նոցա հոգեկան աչեր որ տեսնեն բարոյական աշխարհի երջանկաւէտ լուսափայլումը, թո՛իչ տուէք նոցա անմահ հոգիներուն որ երկն, վեր սլանան, չա՛տ վեր՝ մոլութեանց զաղիր, դարչահոտ

մթնոլորտէն ու տարածեն իրենց թեւեր մաքուր, սուրբ խորհրդոց ոսկի եթերին մէջ։ Դացէք օրհասականին անկողնոյն քով եւ անմահական յուսով ներշնչեցէք դայն։ Վշտաց փուշերով ծակոտեալ սրտից սպեղանի եղէք ամօքիչ։

Երիտասարդ բարեկամներս, դուք հրաւառ հոգիներ, որ երջանկութիւն կը խնդրէք անդադար։ Ձեր հոգիներ լայն բացէք բարոյական աղղղեցութեանց առջեւ, թող ձեր խորհուրդներ սուրբ ըլլան ու աղնիւ։ Ոսկեփայլ ամպերու նման թող ամէն իղձեր սաւառնին ձեր հոգեոյն մէջ, մի աղարտէք ձեր մաքուր սիրտը աշխարհի դաշիր, ստորին հաճոյից մոլերիով։ Ձեր երեւակայութիւնն, առաւօտեան քաղցրադայլալ արտայտին նման, բարձր ու վեհ գեղեցկութեանց մէջ թող սլանայ։ Եղէք ճշմարիտ քրիստոնեայ եւ արդէն իսկ ներս կը մտնէք երջանկութեան փառաշուք աշխարհին սեմերէն, որոյ չիք ծայր ու սահման։

Առանա

ՄԻՐԱՅԻՆ Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍԱԿ Ի ՄՈՒՏ

Ամէն ազգ եւ ամէն քաղաք իւր յատուկ սովորութիւն եւ նախապաշարունակներ ունի։ Նախապաշարունակք, որ մարդկային սեռի հինցած եւ փտած սովորութիւններէն եւ գիտութիւններէն կաղմեալ են, ունին դարմանալի տեղ մը մարդկային հոգեոյն մէջ, այնպէս որ մեծ դժուարութեամբ կարէ ոք աղատիլ այդ սոսկալի չարիքէն։ Հոս է դարմանալիքը որ հասարակ խելքի տէր մարդ մը իսկ զիւրաւ կրնայ հասկնալ եւ համոզուիլ թէ նախապաշարունակ ոչ միայն օգտակար չէ, այլ ընդհակառակն շատ անգամ մեծամեծ չարեաց եւ աղէտից պատճառ կը լինի, այսու հանդերձ չկարեր եւ չկամիր մէկէն հրաժարիլ անկէ։ Երբեմն ազգի մը կամ երկրի մը ապագան նախապաշարման մը զոհ կը լինի, բայց ցաւալի է որ մարդիկ իրենց անձն արդարացնելու եւ իրենց սիրածէն չհրաժարելու համար այդ չարիքին պատճառը այնպիսի զիպաց մէջ կը փնտռեն որ ըստ ինքեան այնչափ վնասաբեր եղած չեն։ Մշակին ալ, իւր դրացի քաղաքներէն ոմանց նման, ի մէջ այլոց ունի աղջիկները կանուխ հասակին մէջ ամուսնացունելու վատ նախապաշարումը, որով կը մեղանչէ եւ ոճիր կը գործէ իւր ապագայ սերնդեան դէմ։ Սովորաբար կ'այսպանուի եւ կը վատահամբաւուի այն օրիորդն որ իւր կենաց 16-ը կամ 17-ը տարին հօրը տան մէջ կը լրացունէ։ Այսպիսիներ դժբաղդ են։ Կա՛մ ամուրի կը մնան եւ կա՛մ երեսունէն մինչեւ քառասուն տարուան այրւոյ մը ձեռքը բռնել կը հարկադրին Ուստի ամուսնացնելու դործը կը մնայ Մշեցեաց մայրերուն իբրեւ մրցման ասպարէզ յորում դերեր կը կատարեն։

Երբ աղջկունք հաղիւ հօթներորդ տարին կը լրացնեն, մայրեր կը սկսին արդուգարդով պննել դայնս, իբրեւ ի վաճառ հանեալ ասրանք, հոգ չընելով իրենց արանց պարտուց ներքեւ ճնշուիլը։ Յայնժամ կը լինին յոյժ կրօնասէր եւ մաքրասէր։ Խուռն բաղմունութեամբ ամէն օր եկեղեցի եւ ամէն շաբաթ բաղանիք կը յաճախեն որպէս զի որչափ հնար է շուտով դժբախտութիւն աղատեն իրենց զաւակները։ Բանի մը օր առաջ տղան ամուսնացնել ուղող անձի մը հետ խօսքի բռնուեցայ։ Չանացի զգուշացունել զինք փոքրահասակ աղջիկ մը հարսնացնելէն։

Բայց ընդհանրապես նա սկսաւ փաստեր յառաջ բերել իբրեւ թէ փոքր հասակին մէջ ամուսնացնելը լաւագոյն եղանակն է: «Իմ հարսս» ըսաւ, «որչափ փոքր լինի, այնչափ լաւ է. նա այդ հասակին մէջ որ մեր տունը դայ, իբրեւ մեր զաւակ կը մեծնայ եւ կը վարժուի մեր ընտելութեան»: Կը հետեւի թէ տարբեր ընտելութիւն կամ դրութիւն, լինի լաւ կամ յոռի, իրենց տուններուն մէջ չեն ուղեր մտցնել:

Ըսածներս հաստատող մի քանի դէպքեր ընթերցողաց ուշադրութեան առարկայ կ'ընեն: Իբր տարի մը առաջ Զատիկի տօնին երկրորդ օրն եկեղեցւոյ մը դրան վրայ նա-յող տուն մը հիւր եղայ, ուսկից դիւրաւ կրնայի զննել եկեղեցիէն ելլող ամբոխն: Խոսք մը կանայք կ'ելլէին իրենց մէջտեղն ունենալով խիստ փոքրահասակ հարսնուկ մը: Անդ կանգնող որսորդ երիտասարդք երբ տեսան այս մանկահասակ հարսը, աղաղակ մը փրցնելով մատնացոյց ընել սկըսան: Ամթանար կանայք հարսին ձեռքերէն բռնելով վերցուցին եւ խոյս տուին:

Ներկայ ամսոյս մէջ ամուսնացեալներէն միայն հինգը մեզ ծանօթ օրիորդներ էին, ամէնքն ալ 12 տարեկանէն վար: Ասոնցմէ մին, որոյ հայրը Ամերիկայի Ֆրէսնոյ քաղաքին մէջ կը գտնուի, երբ ամուսնացնել կ'ուզէին, կուլար եւ կ'աղաղակէր: Զանացինք միջոցներ գործածելով ետ կեցնել նորա մայրը այս վատ գիտաւորութենէն: Կերպով իմն տեղւոյս Առաջնորդ հօր հաղորդեցինք այս լուրը: Նա փութով Կարապետ վարդապետը խրկեց որ քննելով իմանայ աղջկան կամքը եւ տարիքն, որ եթէ 15 տարեկանէն վար լինի, հրամանագիր չարուի: Բայց ինչ օգուտ. երբ ծնողը բան մը ընել ուզէ, ամէն հնարք կը գտնէ: Ինչպէս արդողարդի պահանջ ժամանակ դրանցիէն փոխառութիւն մը կ'ընեն, նոյնպէս ալ ի պահանջել հարկին քանի մը տարի փոխ կ'առնուն, այն ատեն ալ ամէն բան ըստ կարգին է: Այսպէս ըրին եւ յաջողեցան, սակայն խեղճ հարսը չորս օր ետքը այնչափ լացաւ եւ աղաղակեց որ հարկադրեցան մօրը տուն դարձնել առ ժամանակ մի:

Մեր աղդի մէջ բաղմամբիւ կարճահասակ, փափկակազմ, վատառողջ եւ խեղանդամ սերնդեան յառաջ գալուն ծանր պատասխանատուութիւնը ոչ այնքան ծնողաց վըրայ կը ծանրանայ որքան աղդի կղերին վրայ: Երբ կղերը պատրաստ է անխտիր եւ անքնին պսակներ ընել, ժողովուրդը արդէն սիրայօժար կը յարատեւէ իւր նախապաշարման մէջ եւ յաւիտեան չհրաժարիր: Կղերի եւ առաջնորդի պարտաւորութիւնն է իբրեւ հայր ժողովուրդի ապագայ շահերն ու վրասներն հետապնել եւ ըստ այնմ գործել: Ժողովուրդը կը խաբէ դքահանան իւր զաւակը մեծ ներկայացուցելով. ճշմարիտ է, սակայն մեծ թերութիւն չէ՞ քահանային որ իւր մկրտած մանկան մկրտութեան թուականը չպահելով խաբուելու ենթակայ կը լինի: Պարտին մեր լուսաւորչական, բողոքական եւ կաթոլիկ աղգայիններ միաբանութեամբ սահման մը դնել եւ այն սահմանէն բնուէ չլիզել: Բաղէչի բողոքական եկեղեցին կանոն ըրած է 14 տարեկանէն վար օրիորդ մը եւ 16 տարեկանէն վար երիտասարդ մը չամուսնացնել, բայց երբ միւս համալսարաններ տարիք ու հասակ այնչափ չեն փնտրեր, Պատուելիին չպսակածը քահանային կը տանին եւ պսակել կու տան,

ինչպէս որ ներկայ ամսոյս մէջ նման դէպք մը տեղի ունեցաւ Բաղէչի մէջ:

Արդ մեր աղդի զեկավարները պարտին մեծ ուշադրութիւն տալ այս իրողութեան եւ ջանալու են յարմար միջոցներով առաջն առնուլ այս աղէտին, որ երթալով կ'ընդհանրանայ այս երկրին մէջ:

Մուշ ԵԱԿՈԲ Մ. ՄԻՐՁՈՅԵԱՆ
10 փետր. 1893

«Ա. Ի. Ե. Տ. Ա. Բ. Ե. Բ.» ԿՐՈՆԱԿԱՆ ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐԸ
Հետադարձ տեսիլ երկար նամակի մը համառոտութիւնն է:

Ի աղայ տիոց ջերմ փափաք կը դղայի եւ կը դգամ տակաւին հոգւոյս վիճակը բարեւոքել: Շատ դիւքերու, շատ քարոզներու զմեցի, բայց անոնք իմ վրայ ազդեցութիւն չունեցան: Սբ. Գիւրգը կը կարգայի, սակայն որովհետեւ հոգեւոր բաները «հոգեւոր կերպով կը քննուին», անոր սրբացուցիչ եւ աւետարան խօսքերը գրեթէ չէին ազդեր սրտիս ու հոգւոյս: Իմ բոլոր ճիւղերս ի դերեւ կ'ելլէին: Այդ ատեն մերթ ընդ մերթ կը կարգայի Ա. Ե. Բ. Ե. Բ. զիտական եւ պատմական մասը միայն: Առաջին երեսը թէեւ չէի կարդար, բայց այն արդէն այնչափ պաղ կը թուէր ինձ որ նողկանք կը դղայի: Յոյժ անտարբեր էի այդ առաջին երեսի, այսինքն կրօնական բաժնի մասին, եւ զայն բոլորովին աւելորդ կը համարէի: Զիմ դիտեր թէ ապա որպիսի մի ազդեցութեամբ սկսայ ակնարկներս այդ մասին դարձնել, կարգալ զայն եւ հետզհետէ անոր ուշադրութիւն տալ:

Այժմ ես քաղցր Ա. Ե. Բ. Ե. Բ. ջերմ սիրահարն եմ, եւ ջերմագոյն սիրահարը՝ անոր առաջին երեսին, կրօնական բաժնին, վասն զի այս էր որ թախծեալ հոգւոյս սփռվածք, վիրաւորեալ սրտիս սպեղանի եղաւ: Հիմա այդ բաժնին իւրաքանչիւր հատուածը հոգւոյս համար ոսկեայ զարդերու շարք մ'է եւ կերակուր մը ուրիշ սնունդ կ'առնուէ հոգիս: Ես այս միջոցին կարգացեր եմ կրօնական ուրիշ գիրքեր եւս, եւ եթէ անոնցմէ օգտած եմ հոգեւորապէս, այդ զարձեալ Ա. Ե. Բ. Ե. Բ. շնորհիւն է, որ հիմն եւ սկիզբ եղաւ իմ նախնական քայլերուս եւ ուղեցի դիւս:

Այս պահուս, յորում անբարոյականութիւնը կը ծաւալի, չարութիւնները եւ մեղքերը կ'աճին, երկրային եւ յաւիտեան կան կորուստ կայ ամենուրեք, միակ սըրբացուցիչ եւ փրկարար միջոցը միայն Քրիստոսն է: Եւ իրական սուրբ միջոցը: Անոր զինչութիւնը հասկնալու համար պէտք է անոր մէջ ապրիլ: Գիտեմ որ շատ հայ երիտասարդներ կորստեան վտանգին մէջն են, Կը յորդորեմ զիրենք եղբայրաբար որ Քրիստոսի գիմեն, եւ Այն պիտի ըլլայ իրենց ուրախութեան աղբիւրը եւ պիտի փրկէ զիրենք եւ վերջ տալով իրենց թշուառ եւ տառաքնեալ կենաց հասցէ: Երջանկութեան եւ խաղաղութեան նաւահանգիստը:

Դուն, ո՞վ ընթերցող, կարդա Ա. Ե. Բ. Ե. Բ. առաջին երեսն, եւ վստահ եղիր որ բարութիւն պիտի գտնուի: Եւ ես պարտ անձին կը դգամ խորին շնորհակալութիւններս եւ սրտիս խորերէն ըլլող ջերմագին սէրս նուիրել Ա. Ե. Բ. Ե. Բ. հիմնադրին ու անոր վարիչներուն:

Կ. պոլիս ԱՌԱՋՆՈՐԴ

Կ Ա Յ Ե Ն

Դարեր հոլովեցան զնացին, յաւիտեան կանուխեան անդունդին մէջ անյայտ եղան, բայց ինք դեռ կը կենայ անոր վիթխարի կոհակներուն բաղնիքին դէմ: Կը ճշնի ա-նոր ձեռքէն խոյս տալ եւ ոչնչանալ, սա-կայն անկարելի է եւ յիմարութիւն՝ փորձել այդպիսի բան մը: Ամենակալին հզօր մա-տերը անոր ձեռքին վրայ դրոշմեցին այն նշանը զոր յստակ կրնար կարգալ ա-մէն ոք, մինչեւ անգամ մահուկ մը: Ո՞վ կրնար սպաննել զնա, Կայէնը, անմար-դաբնակ եւ ամայի երկրիս վրայ. կը փախ-չի ու կը փախչի:

—Կայէն, ո՞ր կ'երթաս, որո՞ւ ձեռքէ-խոյս կու տաս եւ ո՞ւր պիտի թաքչիս:

—Կ'երթամ որ Ամենակալը զիս չհալա-ծէ. կը փախչիմ Անոր ձեռքերէն այնպիսի տեղ մը ուր անմատչելի լինիմ:

—Միթէ կայ այնպիսի վայր մը ուր նա չկրնայ գալ, ո՞ւր կրնաս դերձ լինել Անոր աչաց տեսութենէն:

—Կ'երթամ բարձրաբերձ լեռանց ահագին ժայռերուն մէջ պահուելով Անոր աչքերէն զի Անոր ներկայութիւնը ինձ երկիւղ եւ սարսափ կ'ազդէ:

—Միթէ բարձր բլուրներ կրնան դի-րենց մէջ պահել. աւաղ որ անտանելի ճանապարհորդութենէ մը ետքը բոլոր յոյ-սերդ ի դերեւ ելան. ինչ օգուտ բազմա-չարչար վատականիւրէ եւ թափառական վի-ճակէդ, եթէ ի վերջոյ ամայի վայր մը առ-տանդական լինել է բազդդ:

—Ով ձայնդ իմ անգուտնիւր, արդեօք դո՞ւն ալ զիս կը հալածես. ուր որ երթամ հոն լսելի ես: Փու մեզմ շնչիւններդ զիս կը մաշեցնեն. առանձնութեան մէջ ինձ ա-ւելի երկիւղ կը պատճառես. ես կ'ուզեմ թէ՛ մարդոց ներկայութենէն խոյս տալ, թէ՛ Աստուծոյ աչքերէն թաքչիլ: Աւաղ, այն աչքը որ զիս կը գիտէ՝ համատեղութեանց ամենէն շողջողուն աստղէն ալ աւելի փայ-լուն է. ոսկեծածանչ արեգակն անգամ չկրցաւ իւր շառաւիղներով անհետացնել զայն: Կը գիտէ ու կը գիտէ. չեմ ուղեր լսել ոչ մէկ շնչով անգամ, եւ սակայն կը հալածէ զիս այն սոսկալի ձայնն յորմէ կը փախչիմ: Որդեակդ իմ, ենովք եւ Գայի-րադ, մօտեցէ ինձ եւ փորեցէ ինձ փոս մը ուր կարենամ թաքչիլ. գոցեցէ վրաս որպէս զի ո՞չ Աստուծոյ աչքը կարենայ զիտել զիս, ո՞չ ալ մարդոց ձայնը լսելի լինի ինձ:

Այսպէս Կայէն մինչեւ իւր կենացը վերջ Աստուծոյ աչքէն եւ իւր ներքին ձայնէն հալածուեցաւ իբրեւ թափառական, եւ չա-զատեցաւ մինչեւ որ Աբելին մահէն չճա-շակեց:

Կ. պոլիս Ս. Ա. ՇԱՀԱՏԵԱՆ

Պրուսայի Արեւելեան Որբանոցին համար Ամերիկայէ 37 տղար ընդունեցինք, զոր Պատ. Ա. Ա. Վարդանեան եւ Տր. Պատեան հանդանակած են Ֆրէսնոյի Հայերէն:

Աւետարանական քերց եռամեայ աղօ-թից ժողովը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ չորեքշաբթի օր, մարտ 3/15, Պայլու-Հառնի մատրան մէջ ի ժամ 8 ըստ Թուր-քաց: Նիւթն է. «Անհատական պատասխա-նատուութիւն այն դրից մէջ ուր կը գը-նուինք»: Նէեմ. Դ. 6:

Կը խնդրուի բոլոր քոյրերէն որ ջանան ներկայ գտնուիլ սոյն հոգեւոր պաշտաման:

Կ. պոլոյց Երիտ. Քրիստ. Ընկերակցու-թեան աղօթից ժողովը տեղի պիտի ունե-նայ վաղը, ժամը 8½ին ըստ Թուրքաց, Պայլու Հառնի մատրան մէջ:

ՀԱՆՐԱՊԵՏ ԲԱՆԱԲԱՍԿԱՆ

Փետր. 27 ըստ Յուլի., և Մարտ 11 ըստ Հատ., 1893

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Հնաժողովի Միջադպրոցին Համաժողովին այս օրերս պիտի գումարուէր ի Տրէզորէն, բայց դեռ իմացած չենք թէ գումարման ճիշդ ժամանակը որոշուած է թէ ոչ: Ինչպէս արդէն դրած ենք, սոյն համաժողովի զլիարար նպատակն է համաձայնութեան մը դալ այդ հիւանդութեան ծաւալումն արգելող լաւագոյն միջոցներուն վրայ զորս զիտուութիւնը կը յայտնէ, բայց այդ նպատակէն դատ փափաք կը յայտնուի նաեւ որդեգրել այնպիսի միջոցներ որք որչափ կարելի է քիչ արգելք ըլլան առեւտրոյ: Վերջին կէտին վրայ Անգղիա, Ֆրանսա եւ Գերմանիա համաձայն են, մինչ ուրիշ կառավարութիւններ հնարաւորութիւն գտնելու միջոցներ ձեռք առած են առանց երբեք նկատելու վաճառականական շահերը: Եթէ վարակեալ տեղերու հետ վաճառականութիւնը չկրնար շարունակուիլ առանց համաձայնութեան ծաւալման պատճառ ըլլալու, վաճառականութիւնը պարտի դադարել: Խնդիրն այն է թէ գիտական անդամք Համաժողովին — որում կ'ըսուի թէ Ֆրանսայի կողմէ քանի մը գիտուններ պիտի մասնակցին — պիտի կրնան կառավարութիւնները համոզել թէ կան պայմաններ որոց դործադրումը վաճառականութիւնն ապահով կրնայ շարունակուիլ: Ռուսիա կ'ուզէ որ Համաժողովը խորհրդակցութեան նիւթ ընէ Դանուբի մէջ Կառնիս հաստատելու մասին Ռուսիոյ ունեցած իրաւունքը:

—Մ. Ժիւլ Թէրի Ֆրանսական Ծերակոյտին նախագահութեան պաշտօնն ստանձնելու առթիւ ուղերձ մը ընելով ըսաւ թէ Ծերակոյտին կատարած ընտրութիւնը Վերջ տուած է երկարատեւ փորձի մը: Այս մարմինը որոշած է որ հին ժամանակներու անպայման խեցեկոյտ վճիռը չվերականգնանայ մեր ազատական եւ թոյլատու հասարակապետութեան մէջ: Իւր նախորդին, Մ. Լը Ռուայէի, վրայ բարձր եւ արժանաւոր գովեստներ կարդալէ ետքը Մ. Ժիւլ Թէրի Ծերակոյտին յիշեցուց թէ տասնեւութ տարի առաջ ճիշդ նոյն օրը խորհրդարանական հանրապետութիւն հաստատուած էր ի Ֆրանսա: Յանգուզն փորձ մ'էր այդ եւ շատերը տարակոյսի ներքեւ կը ձգէին անոր յաջողութիւնը: «Բայց», յաւելցնելով, «այդ հանրապետութիւնը դեռ կայ, եւ թէեւ չուրացուիլ թէ գոնաւորութեանց կը բաղխի, սակայն ո՞վ կը համարձակի ըսել թէ յաջողութիւն ունեցած չէ: Խորհրդարանական հանրապետութիւնը կարող եղած չէ՝ կատարել կառավարութեան մը մեծ պարտականութիւնները: Կարգապահութիւնը տիրած է առանց ո եւ է ջանքի եւ առանց ընդհատման: Բանակը վերակազմուած եւ մեծապէս զորացուած է, եւ հանրապետութիւնը իւր իմաստութեամբ եւ խոհականութեամբ կարեւոր ու զօրաւոր բարեկամներ չահած է յեւրոպայ: Ասոնք կենդանի եւ միայուն կառավարութեան մը շուտիւնի ապացոյցները չեն»: Մ. Ժիւլ Թէրի ըսաւ թէ սաստիկ յարձակումներ եղած էին Ծերակոյտին դէմ եւ թէ շատեր անոր ջնջումն առաջարկած էին, սակայն իրողութիւնը ապացուցած էին այդ մարմնոյն պետքը: Պետութեան բարեկաւարութիւնը կը պա-

հանջէր որ դործադիր իշխանութիւնը, Երեսփոխանական Ժողովը եւ Ծերակոյտը միասեղ մնային եւ դործէին փոխադարձ յարգանք եւ սիրալիր գործակցութեամբ: Արժանաւոր եւ ծայրայեղ թերթերը քննադատական լեզու կը գործածէին Մ. Ժիւլ Թէրիի ուղերձին դէմ, որոյ վրայ սակայն դուրստիւ կը խօսին Տէպլի եւ Ֆիլարէի նման աւելի լուրջ թերթեր: Անգղիական, գերմանական եւ ռուսական թերթեր գոհունակութիւն կը յայտնեն Մ. Թէրիի իշխանութիւն վերադարձին նկատմամբ:

—Փարիզի օստիկանութեան նախորդ վերադարձը Մ. Անտրիէօ, որ Փանամայի դալթանութեանց վրայ այնքան ծանր բանք ըսած է, գեռ-չուղեր յայտնել իւր իրաւունք կաշառակեր ամբաստանած անձանց անուանելը, այլ կ'ըսէ թէ երբ երեսփոխանական ընտրութեանց ժամանակը գայ, յայտնաւորուի որպէս պիտի հանէ այդ անունները, թէ այժմ ապացոյցներ կը հաւաքէ, եւ երբ յարմար ժամանակը գայ, յայտնաւորուի որպէս պիտի պայթի: Մ. Անտրիէօի համար շատ աւելի պատուաւոր պիտի ըլլար հիմա յայտնել ինչ որ պիտի յայտնէ, թէեւ տարակուսելի է որ յայտնելու բան մը ունենայ: Յայտնի է թէ նա իւր այս ընթացքով աւելի քաղաքական շահերու հետամուտ եղած է քան թէ արդարութեան յաղթանակին:

Ֆրանսական Ֆիլարէ լրագիրը մեծ ցնցում յառաջ բերած է հրատարակելով ամփոփումն այն ապացոյցներուն զորս հարցաքննիչ դատաւորն ստացած է Մ. Քլեմանսոյէ, Մ. Թըրէյսինէ եւ Մ. Ֆրոգէէ: Այս հրատարակութեան կ'երեւի թէ Պարոն Թըրէյսինէ 1888ին միտք ունէր Փանամայի ընկերութեան դէմ դատ բանալ իւր ինչ ինչ դրամական պահանջներուն համար: Այս պաշտօնեայք մտածած էին թէ այդպիսի դատ մը պիտի վնասէր ոչ միայն Փանամայի ընկերութեան, այլ նաեւ հանրային գործոց: Վասն որոյ Մ. Քլեմանսոյ բարեկամի մը հետ Մ. Թըրէյսինէի քով երթալով խնդիրն անոր առջեւ կը դնէ, եւ սա Պատերազմական նախարարութեան պաշտօնատուէն կը հրաւիրէ զՄ. Շառլ Թըրէյսինէ: Կը յորդորէ դնա որ իւր կրցածն ընէ դատի մը առջեւ առելու համար, որպէս զի դալթանութիւն մը չբացուի այնպիսի ատեն երբ Զօր. Պուլանսէ իշխանութիւն ձեռք անցունելու հետամուտ էր: Յայտնուեց Մ. Թըրէյսինէ բան մը ըսած չէ այն գործին վրայ: Ասոր մէջ ապացոյց չկայ թէ Մ. Թըրէյսինէ կամ Մ. Քլեմանսոյ ո եւ է դրամական գործ ունեցած ըլլան Մ. Թըրէյսինէի հետ, եւ Մ. Թըրէյսինէ կ'ընդունի զայս, բայց կ'ըսէ թէ Մ. Ֆրոգէի տրամադրութեան ներքեւ 300,000 Ֆրանք զրած էր Պուլանսէի դէմ մղուած պայքարին մէջ գործածուելու համար:

—Անցեալ շաբթուան լրագրաց մէջ կը գտնենք ձմրան երկու ցաւալի արկածներու նկարագրութիւններ, որ Ռուսիայէ կը հաղորդուին: Քաղաքական նախագիտ մէջ երկու գիւղեր կան իրարու մօտ որ մէկ դպրոց ունին, Դպրոցին աշակերտներէն 12 աղայք երեկոյ մը տուն երթալու միջոցին ձիւնատարափի մը կը բռնուին եւ հետեւեալ առաւօտ սառած կը գտնուին: Միւս արկածը պատահած է հարաւանական թափօրի մը որ Տնիբեր գետին սառին վրայէն բախլիւններով կ'անցնէր: Սառը կը կտորի, երկու քալիւրներ գետին մէջ կ'իյնան եւ 10 անձինք ջրահեղձ կ'ըլլան:

—Միւսն նախորդ թագաւորը Սերպիոյ Սինոդէն խնդրեց օրհնել իւր եւ թագուհւոյն վերստին միութիւնը, սակայն Միւսն չէլ մետրապոլիտ փոխանակ այդ խնդիրը կատարելու յայտարարած է թէ ամուսնալուծումն ապօրէն էր եւ ուստի միութիւնն արգէն լուծուած չէր:

—Նախագահ Հարիսընի վերջին պաշտօնական գործն եղաւ ստորագրել զաղթային օրէնք մը, զոր Աղգային Ժողովը ընդունած էր: Այս օրէնքը չոգենաւային ընկերութեանց վրայ պարտք կը դնէ պատրաստել իւրաքանչիւր չոգենաւի բերած գաղթականներուն ցուցակը, յորում լիովն տեղեկութիւններ տրուած ըլլան անոնց վրայ: Երբ չոգենաւն ամերիկեան նաւահանգիստ մը կը հասնի, այդ թուղթը քննիչ պաշտօնէից պարտի յանձնուիլ: Նոյն օրէնքը անընդունելի գաղթականաց դասուն վրայ կ'աւելցունէ երեք դաս գաղթականներ եւս, այնպէս որ այսուհետեւ պիտի չընդունուին 16 տարեկանէն վեր կարգաւ դրել չզրկող անձինք, խեղանդամներ, կոյրեր, ուրիշ ֆիզիքական թերութիւններ ունեցողներ եւ կարգ մը վնասակար ընկերութեանց անդամներ: Հաւաքեան կղզեաց միացման համար պատրաստուած դաշնագիրը չընդգրկուեցաւ, եւ կ'ըսուի թէ նորընտիր նախագահ Մ. Քլիվլենտ չուզէր որ այդ կղզիք Միացեալ Նահանգաց հետ միացուին առանց կանխաւ խնամով քննելու այդպիսի միացման հետեւանքները, եւ կը փափաքէ որ յանձնախումբ մը կազմուի խնդիրը քննելու համար: Մ. Քլիվլենտի յաթոռ նախագահութեան բարձրացման հանդիսին նկարագրութիւնը կը թողունք յառաջիկայ շաբթուան, երբ աւելի ճոխ տեղեկութիւններ ստացած պիտի ըլլանք այդ արարողութեան վրայ:

—Ուրիշմա հարիւրապետ Ուկրաինայէ կը գրէ թէ երկիրը հետզհետէ կը հանդարտի եւ թէ ո եւ է ծանր անկարգութեան երկիւղ չկայ: Ժողովուրդը պարագայ մը ճամբաներու շինութեան եւ առեւտուրն սկըսած է վերականգնանալ:

—Անկարելի էր որ այս ձմրան մէջ տեւադացած առատ ձիւնն անհետանար առանց ողողումներ յառաջ բերելու: Յարգ Հոնգարիա կ'երեւի ըլլալ ողողումներէ վնասուած զլիսուոր երկիրը: Պուտափէշթէ քիչ մը վար գտնուող գիւղ մը գիշեր ատեն ողողուեցաւ եւ 8-9 անձինք ջրահեղձ եղան: Թմրվար քաղաքին մէկ մասը ջրով ծածկուեցաւ: Անասնոց եւ ընչից կորուստը մեծ եղած է:

—Պրանտէնպուրի կառավարչին կողմէ տրուած հացկերոյթի մը մէջ Վիլհէլմ կայսր ըսած է: «Բարձրագոյն վարձատրութիւնս կը կայանայ գիշեր ցերեկ Ժողովրդեանս եւ անոր բարօրութեան համար գործելու մէջ: Սակայն չեմ մոռնար թէ երբեք կարող պիտի չըլլամ հաւասարապէս գոհ ու երջանիկ ընել Ժողովրդեան բոլոր դասակարգերը: Բայց կը յուսամ թէ պիտի կառնամ իրաց այնպիսի վիճակ մը յառաջ բերել յորում գոհ ըլլան բոլոր գոհ ըլլալու կամք ունեցողները:» Եթէ այս կամքը հետզհետէ զօրանար Ժողովրդեան մէջ, Կայսրը պիտի կարենար յայտարարել ամենայն վրաստանութեամբ, «Մենք Գերմանացիքս Աստուծոյ միայն կը վստահանք աշխարհի վրայ եւ ոչ ուրիշ բանէ»:

հետաքրքրական երեւի մեր ընթերցողաց ումանց: Մենք մերձաւոր հաշուով կը գնենք անոնց թիւը: Զիւրուհի թիւն էր 2,600,000, արջառներուն՝ 9,800,000, ոչխարներուն՝ 10,000,000, այծերուն՝ 2,000,000 եւ խոզերուն՝ 7,700,000: Քսանեւհինգ տարուան մէջ ոչխարներուն թիւը 24 միլիոնէն 10 միլիոնի իջած է, վասն զի արօտավայրերը հետզհետէ մշակութեան կը յատկացուին: Ամբողջ Բրուսիոյ մէջ 247 ջորիներ եւ 4,284 էշեր միայն կան: Շատ բրուսիացի տղայք երբեք լսած ըլլալու չեն իշուն քաղցրանուագ ձայնը:

— Լոնտոնէ կը հեռագրուի մարտ 6 թուականաւ. «Ռիւթէրի գործակալութիւնը Զանդիպարէ կը ծանուցանէ իմիրին մահը: Հանիւտ պին թուէն դահը նստած եւ Զանդիպարի իմիր հրատարակուած է: Ամէն կողմ կատարեալ հանդարտութիւն կը տիրէ»:

— Նոյն թուականաւ Հոռոմէ կը հեռագրուի. «Անէֆէ Սէֆէ» (կէս պաշտօնական) թերթը կը ծանուցանէ թէ Գերմանիոյ կայսրն ու կայսրուհին ներկայ պիտի դրանուն իտալիոյ թագաւորին ու թագուհւոյն ամուսնութեան քսանեւհինգամեկին տօնախմբութեան, որ տեղի պիտի ունենայ ապրիլ 22ին»:

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վեհ. Սուլթանի ծննդեան տարեդարձը սովորական ողբերգութեամբ տօնախմբուեցաւ երկուշաբթի օր: Ի թուրքիա ցեղի եւ կրօնի տարբերութեան պատճառաւ տարւոյն տօնական օրերուն շատը երկրին հասարակութեանց մէկ մասին միայն կը վերաբերին, բայց ասոնք ամէն ալ մի եւ նոյն վեհապետին հպատակ ըլլալով կրնան մասնակցել այն ուրախութեանց, չնորհաւորութեանց եւ աղօթից որք Նորին Վեհափառութեան ծննդեան օրուան մէջ կը կատարուին: Այս հասարակութեանց փոխադարձ խաղաղութեան եւ բարեկամութեան նպաստաւոր է որ անոնք աւելի կարեւորութիւն տան իրենց հասարակաց եղած բաներուն, որոց զլիսաւորներն են ընդհանուր հայրենիք մը եւ ընդհանուր վեհապետ մը, զոր Աստուած կացուցած է այդ երկրին վրայ:

Կիրակի օրուան հանդէսներուն պաշտօնական մասն սկսաւ պալատին մէջ կատարուած ընդունելութեամբ մը, որում ներկայ գտնուեցան նախարարք, եւ ուրիշ կրօնական, քաղաքային եւ զինուորական բարձրաստիճան պաշտօնեայք: Ապա ընդունուեցան օտար զեսպանատանց թարգմանները, եւ այնուհետեւ՝ զանազան քրիստոնեայ հասարակութեանց եւ Հրէից պետերը: Օտար երկրաց վեհապետք, Պապը, օտար երկրաց օսմանեան զեսպանք եւ նահանգաց կուսակալք շնորհաւորական հեռագրեր յղեցին ի կայսերական պալատ: Յունաց եւ Հայոց պատրիարքները գոհաբանական պաշտօններ կատարեցին իրենց մայր եկեղեցեաց մէջ եւ նամակներով պաշտօններ կատարուեցան ուրիշ քրիստոնեայ եկեղեցեաց մէջ: Գիշերը Կ. պոլիս վաւարաւորապէս լուսազարդուած էր, եւ որովհետեւ օդն ամպոտ էր առանց սակայն միջապատ կամ անձրեւոտ ըլլալու, լուսավառութիւնը մասնաւոր շքեղութեամբ կը փայլէին: Բոլոր նահանգներէն հասած հեռագրաց նայելով Վեհ. Սուլթանի ծննդեան տարեդարձն ամէն կողմ խանդավառ հանդէսներով տօնախմբուած է:

Նոյն օրն ի Կ. պոլիս կատարուած հանդէսներուն կարգին մէջ պէտք է յիշել թղթատարական եւ հեռագրական նորակառոյց պաշտօնատան եւ երկրագործական Դրամատան նոր շէնքին պաշտօնական բացումը եւ կայսերական նաւարանին մէջ Վեհ. Սուլթանի համար շինուած զբօսանաւին ի ծով իջուցումը:

Կը մաղթենք որ երբ Վեհ. Սուլթանը իւր ծննդեան տարեդարձը տօնէ դալ տարի, կարենայ իւր աչքերը ետ դարձունել տարւոյ մը վրայ յորում, աստուածային Նախախաղութեան կողմէ Նորին Վեհափառութեան ջանից վրայ թափուած օրհնութեամբ, համաճարակին առջեւ առնուած, խաղաղութիւնը պահպանուած եւ երկիրն երկրագործական ու առեւտրական յաջողութեամբ օրհնուած ըլլայ:

— Թուրքերէն թաղերն մէջ կը կարդանք. «Կայսերական կառավարութիւնը որոշած է ջնջել Թուրքիոյ մէկ տեղէն ուրիշ տեղ փոխադրուած տեղական ցորենէ եւ ալիւրէ առնուող մաքսը: Այս տնօրէնութեան նպատակն այն է որ երկրին ցորենն ու ալիւրը կարենան մրցիլ Թուրքիա ներածելի այդպիսի արտադրութեանց հետ: Նախարարաց որոշումը վաւերացունող կայսերական Իւսթէն եղած է»:

— Խարբերդի կուսակալութեան մէջ երկրաշարժի ցնցումներ պատահեցան, որ մասնաւորապէս Մալաթիոյ ու չրջակայից մէջ բաւական սաստիկ էին: Այս քաղաքին ինչպէս նաեւ մօտակայ գիւղերուն մէջ տուններ փլան եւ մարդիկ մեռան: Հիւանի Մանուր գիւղին մէջ երկրաշարժին վնասներն աւելի եղան: Արկածելոց վրաններ զրկուած են, եւ Վեհ. Սուլթանը իւր անձնական դահլէճէն 300 ոսկի շնորհած է անոնց:

— Մայրաքաղաքին մէջ մօի դիւնը միշտ կը բարձրանայ: Ոչխարի մօի մէկ քաշն իբր 10 դահի կը ծախուի: Այս սղութիւնն արդիւնք է Խաւսէթի կանոններուն եւ ձմրան արտակարգ խստութեան: Լրագիրք կը վստահացունեն զմեզ թէ մօի դիւնն աւանդաբար յոյս կայ, վասն զի Մեծ Եպարքոսին հրամանաւ Այաքնի եւ Էնկիւրիւի կուսակալներուն հրահանգ տրուած է Կ. պոլիս զրկել այդ նահանգներուն մէջ զրտնուած ոչխարները:

— Հալէպէ տխուր արկած մը կը ծանուցուի: Տասներկու անձինք յանկարծ սաստիկ անձրեւի բռնուելով քարայրի մը մէջ կ'ապաստանին: Բարայրը կը փլչի եւ մարդիկը վիշտակաց ներքեւ մնալով կը մեռնին:

— Երկուշաբթի առաւօտեան թուրք լրագիրք հետեւեալը կը հրատարակեն.

Վեհ. Սուլթանը փափաքող ըլլալով երկրին հարստացման եւ բարեկալութեան նպաստել, ինչպէս արդէն իւր գահակալութենէն ի վեր զատաւարակութեան տարածման նպատակով է, Բ. Դրան հրահանգ տուած էր խորհիլ թէ ինչպէս կարելի է միջազգային արուեստահանգէս մը ունենալ Կ. պոլիս մէջ որ յիշեալ նպատակին ծառայէ: Նախարարաց խորհուրդը խնդրին ըստ արժանւոյն քննելով Վեհ. Սուլթանին ծննդեան օրը Նորին Վեհափառութեան մատուց իւր որոշումը, եւ այս բարեգուշակ նշան պարտի համարուի:

— Իբր երկու շաբաթ յետոյ օսմանեան ապրանք տարուեալով 40 արկղեր եւս նաւ պիտի դրուին Շիքակոյ զրկուելու համար: Վերջին անգամ նաւ դրուած ապրանքներն ընդ ամենայն 69 արկղերէ կը բաղ-

կանային, որոց 26ը կը պարունակէին քաշէներու նախատիպեր (մաթէ) եւ կայսերական նաւարանի վերաբերեալ ուրիշ առարկաներ, 39ը կը պարունակէին ընդհանուր ապրանքներ, եւ 4ը՝ կայսերական թանգարանին կողմէ զրկուած առարկաներ:

— Կրէտէ հասած տեղեկութիւնք կը ծանուցանեն թէ ամբողջ կղզւոյն մէջ շատ սաստիկ ձմեռ եղած է: Զիւնահալութեան պատճառաւ ողորումներ պատահած են կղզւոյն զանազան կողմերը եւ մասնաւորապէս յԱքքալոսորի, ուր հեղեղը մեծ վնաս դործած է: Այս դաւառին մէջ առաւել քան 1,500 ոչխարներ եւ այծեր խեղդուած են: Քիոսաոյի մէջ բազմաթիւ ձիւթիներ արմատախիլ եղած են: Թուսպաքիի մէջ քանի մը օր առաջ փոթորիկն առնել կայծակ ինկած է տան մը վրայ, որոյ մէջ եղողներէն կին մը կը մեռնի եւ տղայ մը կը վիրաւորուի:

— Քանի մը օր առաջ հինգ ջորեպաններ, որ Տրապիզոնէ Բաբերդ կ'երթային, վերջին քաղաքին մօտ կիրճի մը մէջ լեռնէն զրորող ձիւնակոյտի մը ներքեւ մնալով մեռած են:

— Սոփիայէ հասած տեղեկութիւնք կը ծանուցանեն թէ Սոփիա-Կ. պոլիս երկաթուղւոյն Եէնի Մահալլէի կայարանին մէջ վերջերս պատահած երկաթուղւոյ արկածին մէջ եօթն ուղեւորք ծանրապէս վիրաւորուած են, յորս կը գտնուի Փիլիպպէի կաթոլիկ եպիսկոպոս Տ. Մէնինի:

— Առողջապահական վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ մարտ 8էն սկսեալ բնակչութեան հակահիւսմը եւ ուղեւորաց վրայ կատարուած բժշկական քննութիւնը ջնջուած են ի Մուսթաֆա Փաշա եւ Զիպէֆէ հասնող ուղեւորաց վրայ դրուած 24 ժամու Խաւսէթի վերցումէ:

Հայէթի լրագրին մէջ կը կարդանք. «Ռուսաց պետական խորհրդին որոշումով, որ վաւերացած է կայսերական հաստատութեամբ եւ գործադրութեան հրամայուած անցեալ տարուան դեկտեմբերի 1ին, Անդրկասպեան կուսակալութեան եւ Թուրքեստան աշխարհի մէջ բացուելիք Հայոց եկեղեցական-ծխական գաղութները տեղական իշխանութիւններու նախագոյն հաւանութիւնը պիտի ստանան: Դասաւանդութիւնը, քրիստոնէական վարդապետութիւնն զատ, ամբողջովին ուսերէն լեզուով պիտի կատարուի»:

— Պ. Յովհաննէս Այվազովսքի Շիքակոյ արուեստահանգէսն այցելելու խորհուրդէն հրաժարելով Ամերիկայէ Ռուսիա վերադարձած է:

— Հայէթի լրագիրը ժամանակէ մը հետեւ հանգանակութիւն մը բացած էր որոյ միջոցաւ կը հոգացուէին ծանօթ երգիծարան Պարոնեանի հիւանդ այրւոյն ամէն պէտքերը: Խեղճ կինը մեռաւ անցեալ շաբթու, եւ իբր 2,000 դահ. մնացած է Հայէթի հանգանակած դուստրէն, որ 6,000 դահ. աւելի եղած էր:

ԳՐԱՄԱԿԱՆ

Փետրուար 27/11, 1893

Գոնտոյիտէ	24 23	Երկ. Բաժին 91
Պարտուց Յարգարման Թղթադրամ (Թասֆէլէ Տիւլուն Գայմէսի)	49 20	Թասֆէլէ Թ 0 մ. 84 10
ԳՐԱՄԱՅ, օսմ. ոսկին 100 է		
Մէճիթիէ	107 34	Ռուսիոյ բող 90 10
Մէթալիք	97	Նաբոլէոն 88
Պէշիք	101 40	Գրեմից 51 15
Ալթըլէ	101	Անդ. ոսկի 410 15
Մանէթ Թղթադրամ 8 63		

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ Ա. ՅԱՌԱՐ ՊՅՈՒՆԱՆ

Ֆինանսներ Եղոյշը, Ամերիկաց Խան